

Duurzame warmteprojecten in de glastuinbouw op de tocht door hoge gasprijen

Dringend actie nodig

Alle grotere duurzame warmteprojecten met aardwarmte, biomassa en zonnewarmte worden geraakt door de hoge gasprijen. In de glastuinbouw gaan projecten om vallen en bij stadswarmtenetten worden huishoudens geconfronteerd met zeer sterk gestegen warmtetarieven. Dit alles komt door de koppeling van subsidies met de aardgasprijs, en enkele kronkels in de subsidiemethodiek. Al ben je overgeschakeld op duurzaam, het aardgas blijft je nog altijd achtervolgen.

Koplopers in de glastuinbouw die overgeschakeld zijn op duurzame warmte zien zich genoodzaakt weer over te stappen op stoken van aardgas in WKK's door de hoge energieprijzen. Hiermee komen duurzame projecten in gevaar en daarmee dreigen de klimaatdoelen uit beeld te raken. Hier zijn door Kamerleden Bontenbal en Boswijk op 27 januari j.l. kamervragen over gesteld. De hoeveelheid duurzame warmte die opgewekt wordt in de glastuinbouw staat gelijk aan ongeveer 300 miljoen m³ aardgas per jaar, oftewel het gasverbruik per jaar van 240.000 huishoudens; grofweg het gasverbruik van de huishoudens in de stad Den Haag. Warmtenetten met duurzame bronnen zijn genoodzaakt geweest de prijzen fors te verhogen omdat ze gekort worden op subsidies en omdat operationele kosten stijgen. Huishoudens zijn hiervan de dupe. Maar glastuinbouwbedrijven kunnen de hogere prijzen niet doorbelasten, omdat de kostprijs van concurrenten met een aardgaswkk niet is gestegen. Ondertussen verdwijnt heel veel subsidiegeld, wat reeds gereserveerd is voor de verduurzaming van Nederland, in de staatskas. Het verduurzamen van warmte is een enorme opgave. Als bestaande projecten nu al financieel ten onder gaan, neemt het animo voor nieuwe projecten ook snel af.

Wat is er aan de hand?

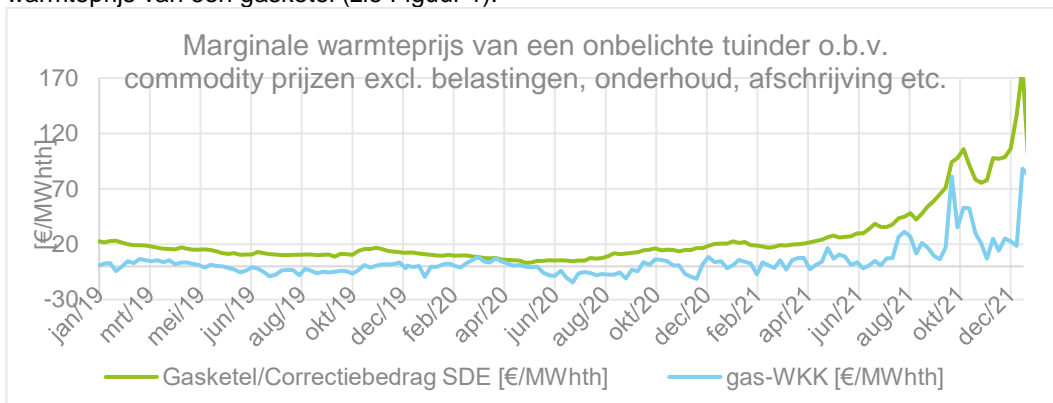
De omstandigheden op de energiemarkten zorgen dus voor een grote bedreiging voor bestaande duurzame energieprojecten. De primaire reden is dat alle grotere duurzame warmteprojecten afhankelijk zijn van SDE-subsidie, en deze SDE-subsidie is gekoppeld aan de gasprijs om de zogenoemde onrendabele top af te dekken. Nu de gasprijs zo hoog is, dreigt de subsidie nul te worden. Bedrijven die de hogere kosten door kunnen berekenen aan de consument doen dat, bedrijven die daar niet in slagen kunnen failliet gaan. Belangrijk daarbij is dat de huidige hoge energieprijzen door een aantal bekende¹ weeffouten in de subsidieregeling een desastreus impact hebben op de projecten. De impact van deze fouten waren het afgelopen decennium nog acceptabel. Bedrijven met een duurzame installatie lopen een groter risico dan bedrijven die gewoon aardgas stoken en kunnen dat risico niet afdekken. Vanuit het programma Kas als Energiebron is er contact met tientallen bedrijven die allemaal klem komen te zitten.

Kwekerij Wijnen Square Crops uit Egchel: "Vanuit mijn hart zeg ik we moeten blijven draaien, de energieprijzen zal wel dalen. Maar als je er heel zakelijk naar kijkt dan moet ik mijn installatie stilleggen, want het financiële risico op doordraaien is gigantisch."

¹ Afgelopen 5 jaar is tijdens de consultatierondes van de SDE-subsidie door diverse partijen meermaals aangedrongen op aanpassing van de correctiebedrag methodiek, maar daar is geen gehoor aan gegeven. In 2017 is er zelfs voor gekozen om een wegingsfactor van 90% van de TTF gasprijs te nemen in plaats van de wegingsfactor van 70% TTF die tot dan toe van toepassing was.

Gedachte achter de SDE subsidie

De hoofdgedachte achter de *stimuleringsregeling duurzame energieproductie* (SDE) is dat de regeling de *onrendabele top* afdekt tussen de kosten van groen en fossiel. Het gaat in de praktijk op meerdere punten mis², maar de belangrijkste is het gegeven dat bij projecten in de glastuinbouw, industrie en warmtenetten de referentiekostprijs van fossiel gebaseerd moet zijn op *warmtekracht-koppeling* in plaats van op een gasketel. Anders gezegd: de kostprijs van restwarmte van elektriciteitsproductie. De warmtekrachtkoppeling heeft minder last van de extreem gestegen energieprijzen, doordat naast de dure input van gas, er ook geprofiteerd wordt door verkoop van dure elektriciteit. Dit zorgt ervoor dat de warmteprijs altijd relatief laag is. De subsidie van duurzame projecten is echter via het correctiebedrag gekoppeld aan de warmteprijs van een gasketel (zie Figuur 1).

Figuur 1: vergelijking warmteprijs aardgasketel vs. aardgas-wkk o.b.v. dagprijzen.

Kortom: in theorie dekt de SDE subsidie de onrendabele top, maar in de praktijk is dat niet het geval. Bij energieprijzen van de afgelopen 20 jaar werkte de SDE systematiek, maar in de huidige energiecrisis met niet eerder geziene, extreem hoge energieprijzen niet meer.

De impact op duurzame energieprojecten

De subsidie van warmteprojecten is gebaseerd op de gemiddelde *jaarvoortprijs* van gas. Dat wil zeggen: de gemiddelde prijs gedurende 2021 van gaslevering in 2022 bepaalt het correctiebedrag voor 2022. De huidige hoge gasprijzen leidt ertoe dat in 2022 de SDE -subsidie halveert en de situatie dreigt dat in 2023 de subsidie nul wordt voor het merendeel van de projecten. Dat gebeurt al bij gasprijzen vanaf 40 cent per kuub, en de gasprijs voor 2023 staat nu op 50 cent per kuub. Daar komen nog een paar problemen bij. In de huidige situatie zullen de subsidies fors lager uitpakken, terwijl de vaste kosten (rente, aflossing, onderhoud) doorlopen en operationele kosten zelfs stijgen (terwijl hiervoor niet wordt gecorrigeerd). Duurzame projecten lopen hierbij een groter risico dan hun aardgas stokende concurrenten.

Aardwarmte Vierpolders, een tuinderscollectief van acht glastuinbouwondernemers: "De stijging van de gasprijs zal pas in de nacalculatie van het lopende SDE-jaar zijn effect krijgen. Hierdoor worden de ondernemers aan het eind van een voor hun al extreem duur energiejaar geconfronteerd met een forse terugbetaling van SDE-gelden. "

² Er zijn nog meer weeffouten die nu pijn doen, zoals de weging van de elektriciteitsprijs bij bio-wkk projecten, geen compensatie voor hogere biomassakosten, geen compensatie voor hoge elektriciteitskosten bij geothermie en zonnewarmte, geen compensatie voor de kosten van de inkoop van vloeibare CO₂ etc.

Fossiele concurrenten hebben namelijk de mogelijkheid om met langjarige contracten en aardgas-wkk's de schommelingen van de warmtekostprijs te beperken. Duurzame ondernemers hebben die mogelijkheid niet, en dat heeft grote consequenties.

ECW Energy uit Middenmeer: "Er wordt serieus nagedacht om vanaf april een of meerdere aardwarmtebronnen tijdelijk stil te leggen".

Er heerst daarnaast grote onzekerheid

Voor projecten die naast warmte ook elektriciteit produceren, bijvoorbeeld houtgestookte wkk's en biogas-installaties, geldt een extra moeilijkheid. Waar bij de warmteregelingen de SDE op 1 januari vaststaat voor het komende jaar op basis van de 'year ahead gasprijs', wordt in de regeling waar ook gedeeltelijk elektra wordt opgewekt, het subsidiebedrag achteraf vastgesteld, op basis van de dag EPEX elektraprijs. Omdat de elektraprijzen pas achteraf bekend zijn kan een ondernemer niet tijdig bijsturen. De bedrijven krijgen subsidievoorschotten uitbetaald, maar zoals het op basis van de huidige energieprijzen er nu uit ziet worden de voorschotten over 2022 begin 2023 teruggevorderd. Bovendien is de verwachting dat er straks in 2023 weinig tot geen voorschotten uitbetaald gaan worden. Dat kan in 2023 tot acute liquiditeitsproblemen en zelfs faillissementen leiden.

Kwekerij WS Moerman uit Maasbree: "Het subsidiebedrag dat we krijgen in 2022 is deels afhankelijk van de dag-elektroprijzen gedurende 2022. Ik moet nu beslissen of we gaan draaien, op 31 december weten we of dit de juiste keuze is geweest."

Wat kan er gedaan worden?

Om te voorkomen dat er projecten failliet gaan en een deel van de transitie ongedaan wordt gemaakt is er dringend actie nodig.

Aanpassen systematiek correctiebedragen SDE Gezien de rekenmethodiek van de correctiebedragen bij extreem hoge energieprijzen de SDE subsidie, en daarmee alle warmteprojecten, geheel onderuit haalt, moet er gekeken worden naar aanpassing hiervan. Hier zijn meerdere opties denkbaar:

1. Referentie moet zijn restwarmte elektriciteitsproductie. Aanpassen formule correctiebedrag van bestaande beschikkingen zodat het correctiebedrag gebaseerd wordt op de prijs van restwarmte van elektriciteitsproductie
2. Geen achteraf berekeningen maar vooraf duidelijkheid. Voor hout/biogas wkk-projecten: aanpassen referentie elektriciteitsprijs van bestaande beschikkingen: dat het op basis van de jaar-vooruit contracten (OTC) wordt vastgesteld in plaats van op basis van de dagprijzen (EPEX Spot).(systematiek gelijk trekken met gas year ahead) Als het vóór de start van het jaar duidelijk is wat het correctiebedrag voor wkk wordt, dan kan bijgestuurd worden en kan zo nodig met financiers afspraken worden gemaakt over uitstel van aflossing en het pauzeren van onderhoudscontracten. Achteraf is dat niet mogelijk.
3. een plafond correctiebedrag invoeren van bijvoorbeeld maximaal 70% van het basisbedrag zodat projecten in ieder geval de financieringslasten kunnen betalen **en de continuïteit van de bedrijven is geborgd gedurende de looptijd van de subsidie beschikking**.
4. **Betalingsregeling voorschotten t.b.v. voorkomen liquiditeitsproblemen**. Om faillissementen te voorkomen moet er een terugbetalingsregeling komen voor voorschotbedragen. Dit kan bijvoorbeeld door projecten de mogelijkheid te geven om uitbetaalde voorschotten in 2023 niet terug te laten betalen maar af te trekken van de looptijd de subsidie.